

**ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНО ЖУРИ
ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОНС „ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ИКОНОМИКА И
УПРАВЛЕНИЕ (ТЪРГОВИЯ)“**

РЕЦЕНЗИЯ

Рецензент: проф. д-р Теодора Димитрова, катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: Никола Иличов Илчев, задочна докторантура, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, докторска програма: „Икономика и управление (Търговия)“

Тема на дисертационния труд: „АДАПТИРАНЕ НА БИЗНЕС МОДЕЛ ЗА ТЪРГОВИЯ С ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ И НАПИТКИ В ДИГИТАЛНА СРЕДА“

Настоящата рецензия е изготвена съобразно изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 170 страници, илюстрирани с 29 броя фигури и 12 броя таблици. В композиционно отношение се състои от увод, три глави, заключение, използвана и цитирана литература, приложения. Налице е балансирана и логична класическа структура. Използвани са 91 литературни източници. Авторската разработка е станала достояние на публичната общественост чрез 4 броя публикации по темата на дисертационния труд.

Избраната тема се отличава с актуалност, значимост и дисертабилност.

Актуалността на изследването се определя от постоянно нарастващата роля и значение на теоретичните и практическите аспекти на бизнес моделите за търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда. Дисертацията има ясно дефинирани обект, предмет, цели и задачи на научното изследване, както и формулирана дисертационна теза.

Обект на изследване са компании, които предлагат хранителни стоки и напитки, съответно в офлайн и в дигитална среда, с оглед съпоставяне на тяхната дейност, извеждане на обобщения и препоръки, необходими за адаптиране на хибриден бизнес модел.

Предмет на изследване са бизнес моделите за търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда и възможността за тяхното внедряване в предприятие, развиващо традиционна търговия.

Основната цел на дисертационния труд е на базата на теоретично и емпирично интерпретиране на особеностите, факторите, практиките и процесите при онлайн

търговията с хранителни стоки и напитки да се адаптира хибриден бизнес модел на офлайн дейност, успоредно с функциониране в дигитална среда.

За изпълнението на основната цел са формулирани следните задачи:

Първо. Очертаване на теоретичните основи на онлайн пазара и на хранителните стоки и напитки.

Второ. Представяне методологичната база на съществуващи бизнес модели за търговия с хранителни стоки и напитки.

Трето. Сравнително анализиране особеностите на онлайн и офлайн търговска дейност и адаптиране на хибриден бизнес модел за търговия с хранителни стоки и напитки.

Четвърто. Емпирично тестване на бизнес модела за търговия с хранителни стоки и напитки и открояване на препоръки за усъвършенстване на основни процеси.

Основната изследователска теза, която авторът защитава в дисертационния труд е, че преобразуването на определен бизнес модел за офлайн търговия с хранителни стоки и напитки изисква реструктуриране на основни процеси, за да се премине паралелно към дигитална среда, което може да подобри взаимодействието с клиентите и да доведе до нарастване на удовлетвореността им.

За **методи на изследване** в дисертационния труд са избрани: логически и ретроспективен анализ на литературните източници за теоретичното характеризирание на проблематиката; синтез на първични и вторични данни относно избрания обект на изследване с цел опознаване на модели за търговия; сравнителен анализ на съществуващи бизнес модели за търговия с хранителни стоки и напитки; анкетно проучване, посредством което се акумулират актуални количествени знания за нагласите, предпочитанията и удовлетвореността на потребителите относно предложенията на изследвания обект; исторически подход; индукция и дедукция.

При разработката на настоящата дисертация са възприети някои **ограничения в обхвата на изследването**, като те са обвързани с определени групови граници – търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда. Основният фокус в дисертационния труд е насочен върху проучване на предприятие, извършващо онлайн продажби, както и на друго такова, притежаващо обекти с офлайн дейност, с оглед адаптиране на хибриден бизнес модел за осъществяване на търговия с хранителни стоки и напитки. Проведено е анкетно проучване за удовлетвореността и нагласите на потребителите, както и анализиране дейността на стопански субект, вследствие на което се извежда алгоритъм за приспособяване на дейността в дигитална среда.

Използваната научна литература е цитирана коректно. Задълбочено са проучени и анализирани актуални български и чуждестранни специализирани публикации.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Изследователската логика и структурата на дисертационния труд са добре изградени. Дисертацията се основава върху изследвания на научни разработки на български и чуждестранни изследователи в областта на икономиката и управлението на търговията.

При структурирането докторантът на първо място (в първа глава) изяснява теоретичните основи на изследването – представена е същностна интерпретация на пазара на хранителни стоки и напитки. Направен е задълбочен анализ на особеностите

на поведението на купувача при онлайн пазаруване. Подчертано е значението на клиентските групи при търговията с хранителни стоки и напитки с оглед потребителски предпочитания. Изследвани са търговски практики и процеси при търговията с хранителни стоки и напитки в дигитална среда.

Втора глава има подчертано аналитичен и изследователски характер, дължащ се на акумулирането на голям обем икономическа информация, в съчетание с авторовите способности за нейната обработка и анализ. Поставен е акцент върху методологичната основа на бизнес моделите за търговия с хранителни стоки и напитки. Направен е анализ на световния опит при онлайн търговията с хранителни стоки и напитки, както и на релевантни фактори на търговията с хранителни стоки и напитки в дигитална среда. Представени са основни характеристики на бизнес модел за търговия с хранителни стоки и напитки и опция за адаптацията му в дигитална среда.

Глава трета акцентира върху практико-приложните аспекти на адаптирането на бизнес модел за офлайн търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда. Представени са резултатите от емпиричната част от изследването на нагласите и удовлетвореността на потребителите при онлайн търговия с хранителни стоки и напитки. Изследван е бизнес модел за офлайн търговия с хранителни стоки и напитки с авторова оценка на неговото въздействие върху търговската дейност. Поставен е фокус върху насоките за адаптиране на бизнес модела за търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда.

Формулираните препоръки в заключителната точка придават завършеност на разработката, а обобщаващите изводи и постановки, представящи авторовите възгледи в края на всяка глава, допълнително подчертават качествата ѝ. В заключението на разработката докторантът систематизира основните обобщения, изводи и постигнати резултати, които могат да бъдат разглеждани като научни приноси – същността на всяко изследване от подобен тип. Това, от своя страна, дава основание за потвърждение на поставената в началото на разработката изследователска теза.

Следвайки горната изследователска логика, авторефератът е разработен в съответствие с основните моменти от дисертационния труд, подчертавайки приносите на автора. Той отразява в синтезиран вид съдържанието, основните резултати и изводи, постигнати в процеса на изследването. В него се съдържат всички необходими елементи за съставяне на автореферат към дисертационен труд, в т.ч. обосноваване актуалността на темата, очертаване на обекта, предмета, целта, задачите, изследователската теза и методологията на изследването, представяне на структурата и съдържанието на труда, както и насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията, справка за приносите, справка за съответствие с националните изисквания, списък на публикациите на докторанта, декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Като публикации по темата на дисертацията са представени 4 броя – доказателство, че ключови аспекти от изследването са направени достояние на научната общност, в т.ч. и чрез участия в научни форуми, както и че са покрити националните изисквания за минимален брой точки съгласно Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав в Република България. Добро впечатление прави и фактът, че докторантът представя насоките за бъдеща изследователска работа по избраната тема.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд надгражда съществуващи и представя нови научни идеи с научна и практико-приложна значимост за икономиката и управлението на търговията. Внимателният прочит на дисертационния труд дава основание да бъдат открити като научни и научно-приложни приноси следните:

1. Въз основа на задълбочен обзор на научната литература по свързаната проблематика, авторът предлага комплексна систематизация на теоретичните аспекти в областта онлайн пазар на хранителни стоки и напитки.

2. След авторов икономически анализ и анализ на съществуващи в специализираната теория и практика алгоритми, авторът адаптира бизнес модел за търговия с хранителни стоки и напитки, приспособен за офлайн търговски обект, успоредно с дейност в дигитална среда и формулира насоки за бъдещо развитие на търговията в България.

3. В резултат на емпирично изследване чрез авторово анкетно проучване са очертани резултатите за нагласа и удовлетвореност на потребителите от търговията с хранителни стоки и напитки в дигитална среда и е отличена спецификата им на база ключови показатели.

4. Чрез инструментариума на икономическия анализ, авторът апробира изследователският бизнес модел, презентира собствено виждане за неговата значимост като предпоставка за ефективност в областта на търговията и формулира конкретни препоръки за подобряване на процесите при търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

По отношение на дисертационния труд, в т.ч. основното изложение и авторовата аргументация нямам съществени критични бележки и препоръки.

Въпроси по дисертационния труд:

1. Коментирайте основните рискове при адаптирането на бизнес моделите за търговия с хранителни стоки и напитки в дигитална среда.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният за рецензия дисертационен труд притежава характеристиките на цялостно, задълбочено и завършено научно изследване по значим икономически проблем. Считаю, че поставените в увода цел и задачи на дисертационния труд са постигнати в хода на изследването. Формулираните в заключението научни и научно-приложни приноси и резултатите от проведеното практическо проучване могат да бъдат определени като реални постижения на докторанта.

За целите за вземане на решение от Научното жури за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (Търговия)“, давам положителна оценка на дисертационния труд на тема „АДАПТИРАНЕ НА БИЗНЕС МОДЕЛ ЗА ТЪРГОВИЯ С ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ И НАПИТКИ В ДИГИТАЛНА СРЕДА“ и предлагам на членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ (по икономика) на Никола Иличов Илчев.

Дата: 06.02.2025 г.

Рецензент: _____
(проф. д-р Т. Димитрова)